

201

Τιμ. λεπτά 25.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ὑπὸ

Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

6, Ὁδὸς Σταδίου, 6

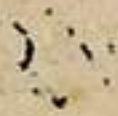
1877

2817

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

1991

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

(ὑπὸ Ε. Δ. Ροῦδου.)

Ἐν τῷ δημοσιευθέντι ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Ἀ. Βλάχου φυλλαδίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ Νέος Κριτικὸς ὑπάρχουσιν ἰσχυρισμοί τινες, περὶ τῶν ὁποίων νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιφέρωμεν τὰς κατωτέρω συντομωτάτας καὶ ξηρὰς παρατηρήσεις.

1. Ἐν σελίδι αὐτοῦ δωδεκάτῃ μέμφεται ἡμᾶς ὅτι ἐν τῇ περιλήψει τοῦ θέματος τῆς συζητήσεως, τῇ προταχθείσῃ ἐν σελ. 10 τῆς διατριβῆς ἡμῶν περὶ «Συγχρόνου ἐν Ἑλλ. Κριτικῆς,» ἡ περικοπὴ αὐτοῦ : «τοῦτο ἀνεκλήρυξαν πάντες οἱ αἰσθητικοὶ φιλόσοφοι κτ.λ.» δὲν εὑρίσκεται πλήσιον τῆς ἀμέσως προηγουμένης αὐτῇ φράσεως. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη παρ' αὐτοῦ ἀπαίτησις τηρήσεως ἀκριβοῦς σειρᾶς ἐν δεκαπενταστίχῳ περιλήψει μακρᾶς διατριβῆς, ἦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν πάντῃ ἀκατόρθωτος, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὅλως ἀδιάφορος, ἀφοῦ ἐρχόμενοι εὐθὺς κατωτέρω εἰς τὰ καθέκαστα οὐδέποτε παρελείψαμεν νὰ προτάξωμεν αὐτολεξεῖ κατὰ τὸ δυνατόν τὸν ἰσχυρισμὸν τῆς διατριβῆς του, εἰς ὃν ἀντετάσσοντο τὰ παρατιθέμενα χωρία. Οὕτω ἐν σελ. 19 τῆς Συγχρόνου ἐν Ἑλλ. Κριτικῆς ἐπροτάξαμεν τῶν χωρίων τοῦ Ἐγέλου τὴν περικοπὴν τοῦ κ. Βλάχου «δὲν εἶναι ἐπίδρασις τῆς ἔξωθεν κοινωνίας, τῆς συνήθως χαμαιζήλου καὶ χαμαιπετοῦς κτλ.» Οὕτω ἐν σελ. 45 τῶν χωρίων τοῦ Φίχτε, Ἀϊνε, Γαίτου, Κορμενίνου, Φαῦερβάχου καὶ λοιπῶν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ κ. Βλάχου : «Δὲν

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΤΥΙΑΣ

βλέπω τὸν βασανίζοντα τὰ λοιπὰ ἔθνη πνευματικὸν
κὸν σάλον, οὐδ' ἐννοῶ πῶς ἐκ νόσου οἷας δῆποτε δύνα-
ται νὰ προκύψῃ ποίησις ἀξία λόγου.» οὕτω ἐν σελίδι
36 τὸν ἄλλον τοῦ κ. Βλάχου ἰσχυρισμόν: «οὐδεὶς
ποτε ἐφαντάσθη ὅτι οἱ ποιηταὶ γεννῶνται ὡς οἱ ἀμα-
νίται εἰς τοὺς καστανεῶνας μετὰ τὰς βροχὰς τοῦ φθι-
νοπώρου,» πρὸ τοῦ χωρίου τοῦ Taine: «Ὡς ἐξετάζομεν
»τὴν φυσικὴν ἀτμοσφαῖραν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐμφανί-
»σεως τοῦ ἀραβοσίτου, τῆς βρώμης ἢ τῆς ἀλόης, οὕτω
»πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἠθικὴν, ἵνα κατανοή-
»σωμεν τὴν γέννησιν οἷας δῆποτε ποιήσεως ἢ τέχνης,»
καὶ οὕτω πανταχοῦ. Οὐδ' ἦτον ἡμῖν δυνατόν νὰ πράξω-
μεν ἄλλως, ἂν ἠθέλαμεν νὰ ἔχωσιν ἐννοιάν τινα τὰ ἐ-
κάστοτε ἀντιτασσόμενα εἰς τὰ ἀποφθέγματα τοῦ ἐπι-
κριτοῦ ἡμῶν χωρία συγγραφέων. Δὲν βλέπομεν λοιπόν
τις προῆλθεν αὐτῷ ζημίαι, ἂν μαθηματικῶς ἀδύνατον
ἦτο ἡμῖν νὰ περιλάβωμεν ἐν δεκαπενταστίχῳ περιλήψει
κατ' ἀνελλιπῇ σειρὰν τοὺς τῇ δε κακεῖσε τῆς διατρι-
βῆς αὐτοῦ ἐσπαρμένους ἰσχυρισμούς.

Ἐν σελ. 24 ἰσχυρίζεται ὁ κ. Βλάχος ὅτι παρεθέσα-
μεν ἄμορφα σπαράγματα στρεβλωθέντος κειμένου τοῦ
Ἑγέλου. Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐξετάσῃ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰ-
σχυρισμοῦ τούτου τὸ μακρὸν χωρίον τοῦ φιλοσόφου, τὸ
ὁποῖον παρεθέτομεν μεταξὺ εἰσαγωγικῶν ὡς μετάφρα-
σιν ἐν σελ. 19 τῆς διατριβῆς ἡμῶν «Περὶ συγχρ. ἐν
Ἑ.λ.λ. Κριτικῆς,» τοῦτο μὲν παρατρέχει, παραθέτων
δὲ τὴν ἐν σελ. 55 ἀπλὴν μνείαν γνώμης τινὸς τοῦ Ἑγέ-
λου περὶ τοῦ Γαῖτε, οὔτε ὡς μετάφρασιν παρατιθεμένην
οὔτε μεταξὺ εἰσαγωγικῶν ὀχυρωθεῖσαν, ἀπτιτάσσει εἰς
τὰς ἑξ γραμμάς τῆς μνείας ταύτης ὁλόκληρον τὴν δισέ-
λιδον παράγραφον τοῦ γερμανικοῦ κειμένου καὶ ἔπειτα
ἀνακράζει: «Πῶς πρέπει νὰ ὀνομασθῇ τὸ ἀπαθὲς θάρ-
ρος τοῦ κ. Ροῦδου παραθέντος ἄμορφα σπαράγματα;»

Πληρέστατα δίκαιον ἔχει ὁ κ. Βλάχος ὀνομάζων τὸ χωρίον ἡμῶν ἄμορφον σπάραγμα, ἀφοῦ οὐδὲν ἄλλο ἡδύναντο νὰ ᾔηται ἔξ στίχοι οὐδεμίαν ἔχοντες ἀξίωσιν μεταφράσεως μακρᾶς παραγράφου. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁμῶς δὲν κατωρθώσαμεν νὰ θαυματουργήσωμεν συμπιέζοντες ἐντὸς ἔξ γραμμῶν τὰς ἐννοίας δύο ἐγελειανῶν σελίδων δὲν ἔπεται, νομίζομεν, ὡς λογικὸν συμπέρασμα τὸ τοῦ κ. Βλάχου ἀνακράζοντος εὐθὺς ἔπειτα : « Ἀπαξιούμεν » ἐννοεῖται, οὐδὲ ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν μετὰ τὰ ἀνωτέρω » νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακάλυψιν καὶ ἐξονύχισιν τῶν » ΛΟΙΠΩΝ τοῦ Ἑγέλου χωρίων, ἅτινα ἐκ τῆς γαλλικῆς » μεταφράσεως τοῦ Ladrangé παρατίθησιν ὁ κ. Ροῦ- » δης ». Ὁ προσδιορισμὸς τοῦλάχιστον τῶν λοιπῶν φαίνεται ἡμῖν πλεονάζων· καθότι ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν παρατιθεμένων μεταξὺ εἰσαγωγικῶν ὡς μεταφρασθέντων ἐκ τῆς Αἰσθητικῆς τοῦ Ἑγέλου χωρίων, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἠυδόκησε νὰ ἐξονυχίσῃ ὁ κ. Βλάχος. Ἄς ἐπιτρέψῃ προσέτι ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν αὐτῷ ὅτι ἡπατήθη χειροτονήσας μεταφραστὴν τοῦ Ἑγέλου τὸν γνωστὸν ἐν Παρισίοις βιβλιοπώλην τῆς ὁδοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου Ladrangé, ὅστις μόνον πωλεῖ τὴν μετάφρασιν τοῦ διακεκριμένου καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας Καρόλου Benard, εὐρωπαϊκὴν χαίρουσαν ὑπόληψιν καὶ βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ διάσημος μεταφραστὴς πληροφορεῖ τὸν ἀναγνώστην ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ὅτι κατ' ἐννοιαν μόνον καὶ ἐν περίληψει μετέφρασε τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Αἰσθητικῆς, ἐνθα εὐρίσκεται τὸ χωρίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ πρωτότυπον εἶναι βεβαίως πάσης μεταφράσεως ἀξίοπιστότερον, ἀνατρέχομεν εἰς τὸ γερμανικὸν κείμενον, σημειοῦντες ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ πρὸ ἡμῶν τόμος ἀνήκει εἰς τὴν δημοσίαν δημοσίαν βιβλιοθήκην καὶ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ χρησιμεύσας τῷ κ. Βλάχῳ. Πρὸς εὐχερεστέραν

παράθεσιν τοποθετοῦμεν ἀντικρυζόμενα τὸ κείμενον καὶ τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ, ἵνα ἀποφασίσῃ ὁ ἀναγνώστης συγκρίνων τὴν κατὰ λέξιν μετάφρασιν ταύτην ἐκ τοῦ γερμανικοῦ πρὸς τὰ ἐν σελ. 20 τῆς ἡμετέρας διατριβῆς παρατεθέντα ἐκ τῆς «κατ' ἔννοιαν καὶ ἐν περιλήψει» μεταφράσεως τοῦ Benard¹ κατὰ πόσον ἐδικαιοῦτο ὁ κ. Βλάχος νὰ κατηγορήσῃ ἡμᾶς ὡς παραθέσαντας ἄμορφα σπαράγματα.

Der Mensch hat auch ein concretes äusseres Daseyn, aus welchem heraus er sich zwar in sich als Subject zusammenschliesst, doch in dieser subjectiven Einheit mit sich ebenso sehr auf die Aeusserlichkeit bezogen bleibt. Zum wirklichen Daseyn des Menschen gehört eine umgebende Welt, wie zur Bildsäule des Gottes ein Tempel. Dies ist der Grund, weshalb wir jetzt auch der vielfachen Fäden

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ συγκεκριμένην ἐξωτερικὴν ὑπαρξιν, ἐξ ἧς δύναται μὲν ν' ἀποχωρήσῃ εἰς ἑαυτὸν ὡς ὑποκείμενον, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποκειμενικῇ ταύτῃ ἐνόηται διατηρεῖ οὐχ ἥττον ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἔξω κόσμον. Ἡ πραγματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπαρξις ἀπαιτεῖ τὸν περιέχοντα αὐτὸν κόσμον ὅπως τὸ εἶδωλον Θεοῦ τὸν ναόν. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν τῶν διαφορῶν δεσμῶν, οἵτινες ἐπηρεάζουσι τὸ ἱ-

¹) Ὁ γάλλος φιλόσοφος, ἐξηγῶν τὸν τρόπον καθ' ὃν μετέφρασε τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Αἰσθητικῆς ἀποφαίνεται ὡς ἀκολουθῶς: «Sans omettre rien d'essentiel nous avons retranché tout ce qui nous a paru peu important et superflu Une fois pénétrés de la pensée de l'auteur, nous avons cru pouvoir user d'une liberté entière, ayant à cœur avant tout de nous conformer aux lois de notre langue. Cours d'Esthétique κτλ. τόμ. Α', σελ. 8.

erwähnen müssen, welche das Ideal an die Aeusserlichkeit knüpfen, und durch sie sich hindurchziehen.

Ausserdem lebt der Mensch noch in einer concreten Wirklichkeit geistiger Verhältnisse, die sich gleichfalls alle ein äusseres Daseyn gehen, so dass auch die unterschiedenen Weisen des Befehlens und Gehorchens, der Familie, Verwandtschaft, des Besitzes, Landlebens, Stadtlebens, religiösen Cultus, der Kriegsführung, der bürgerlichen und politischen Zustände, der Geselligkeit, überhaupt die volle Mannichfaltigkeit der Sitten und Gebräuche in allen situationem und handlungen zur umgebenden wirklichen Welt des menschlichen Daseyns gehören.

Nach allen diesen Beziehungen greift das Ideale unmittelbar in die

δαρικὸν συνδέοντες αὐτὸ πρὸς τὸν ἔξω κόσμον.

Πλὴν τούτου ὁ ἄνθρωπος ζῇ ἐν συγκεκριμένη πραγματικότητι πνευματικῶν σχέσεων, αἵτινες ὡσάύτως λαμβάνουσιν ὑπόστασιν ἐξωτερικῆς ὑπάρξεως. Οὕτως, ὥστε οἱ διαφοροὶ τρόποι τῆς ἐπιταγῆς καὶ ὑπακοῆς, τῆς οἰκογενείας, τῆς κτήσεως, τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ ἀστικοῦ βίου, τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, τῆς διεξαγωγῆς τῶν πολέμων, τῆς ἀστικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως, τῆς κοινωνικότητος, καὶ ἐν γένει ἡ ὁλομερὴς ποικιλία τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις καὶ πράξεις τοῦ βίου, ἀνήκουσιν εἰς τὸν περιέχοντα τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν ἀληθινὸν κόσμον.

Ἐφ' ὅλων τούτων τῶν ἀναφορῶν τῆς σχέσεως τὸ ἰδανικὸν ἄπτεται ἀμέσως

gewöhnliche äusserliche Realität, in das Alltägliche der Wirklichkeit und damit in die gemeine Prosa des Lebens ein. Deshalb Kann es, wenn man die nebulose Vorstellung vom idealischen neuerer Zeit festhält, den Anschein haben, als wenn die Kunst allen Zusammenhang mit dieser Welt des Relativen abschneiden müsse, indem die Seite der Aeusserlichkeit das ganz Gleichgültige, ja dem Geist und seiner Innerlichkeit gegenüber das Niedrige und Unwürdige sey. In diesem Sinne ist die Kunst als geistige Macht angesehen, welche uns über die ganze Sphäre der Bedürfnisse, Noth und Abhängigkeit erheben, und von dem Verstand und Witze, den der mensch in diesem Felde zu verschwenden gewohnt ist, befreien solle. Denn ohnehin sey hier über-

τῆς συνήθους ἐξωτερικῆς πραγματικότητος, τῆς καθημερινῆς ἀληθινῆς ζωῆς, ἥτοι τῆς καθημερινῆς ἀληθείας καὶ ἐπομένως τοῦ κοινοῦ πεζοῦ βίου. Ἄν ἐδεχόμεθα περὶ τούτου τὴν ὀμιχλώδη νεωτέραν ιδέαν περὶ τοῦ ιδανικοῦ, τὸ εὐλογον τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως συμπέρασμα ἤθελεν εἶναι ὅτι ἡ τέχνη πρέπει νὰ διαρρήξῃ πᾶσαν συνάφειαν πρὸς τὸν πεπερασμένον τοῦτον κόσμον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ βίου εἶναι τι ὅλως ἀδιάφορον, μάλιστα δὲ καὶ ταπεινὸν καὶ ἀνάξιον ἀπέναντι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Οἱ οὕτω φρονούντες ἐκλαμβάνουσι τὴν τέχνην ὡς πνευματικὴν τινα δύναμιν, ἣτις προώρῃται νὰ ὑψώσῃ τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ πᾶσαν σφαῖραν χρείας, ἀνάγκης καὶ ἐξαρτήσεως καὶ νὰ λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς χρήσεως τοῦ κοινοῦ νοῦς, ὃν ὁ ἄνθρωπος συνείθισε ν' ἀποδαπανᾷ εἰς τὸ στάδιον τοῦτο, καθόσον

Haupt das Meiste rein conventionell, und durch die Gebundenheit an Zeit, Ort und Gewohnheit ein Feld blosser Zufälligkeiten, welche die Kunst in sich aufzunehmen verschmähen müsse. Dieser Schein der Idealität jedoch ist theils nur eine vornehme Abstraction moderner Subjectivität, welcher es an Muth gebricht, sich mit der Aeusserlichkeit einzulassen, theils ist es eine Art der Gewalt, die das subject sich anthut, um sich über diesen Kreis durch sich selber hinauszusetzen, wenn es nicht durch Geburt, Stand and Situation schon an und für sich darüber hinweggehoben ist. Als Mittel für dieses Hinaussetzen bleibt dann auch nichts übrig als die Zurückgezogenheit in die innere Welt der Gefühle, aus welcher das Individuum nicht heraustritt und nun in dieser

ἐν αὐτῷ τὰ πλεῖστα ἐκτελοῦνται κατὰ συνθήκην, ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ τόπου, χρόνου καὶ τῆς συνηθείας, ἅτινα ἡ τέχνη πρέπει νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀνάξια ἑαυτῆς. Ἡ τοιαύτη τοῦ ἰδανικοῦ ὄψις εἶναι ἐν μέρει μὲν ὑψηλόφρων ἀφαίρεσις τῆς τῶν νεωτέρων ὑποκειμενικότητος, ἣτις δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ συγχρωτισθῇ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἐν μέρει δὲ εἶναι εἰδός τι βιασμοῦ, ὃν ἐπιβάλλει ἑαυτῷ τὸ ὑποκείμενον, ἵνα ἐξ ἑαυτοῦ ὑπερβῇ τὸν κύκλον ἐκείνον, ὃν δὲν δύναται νὰ ὑπερπηδῇ ὡς ἐκ τῆς γεννήσεως, καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ θέσεως. Ὡς μέσον τοιαύτης ὑπερβάσεως δὲν μένει ἄλλο ἢ ἡ ἀποχώρησις εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ἄτομον δὲν ἐξέρχεται, ἀλλὰ ὑπολαμβάνει ἑαυτὸ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀναληθείᾳ ὡς ὑπερσοφόν τι ὄν, ὅπερ ἀτενίζει μετὰ πόθου εἰς μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου δικαιοῦται νὰ πε-

Unwirklichkeit sich für das Hochwissende hält, das nur senhsüchtig in den Himmel blickt, und deshalb alles Erdenwesen glaubt geringschätzen zu dürfen. Das ächte Ideal aber bleibt nicht beim Unbestimmten und bloss Innerlichen stehen, sondern muss in seiner totalität auch bis zur bestimmten Anschaulichkeit des Aeussern nach allen Seiten hin herausgehen. Denn der Mensch, dieses volle Mittelpunkt des Ideals, *lebt, er ist wesentlich jetzt und hier*, Gegenwart, individuelle Unendlichkeit, und zum Leben gehört der Gegensatz einer umgebenden äusseren Natur überhaupt, und damit ein Zusammenhang mit ihr und eine Thätigkeit in ihr.¹

ριφρονῇ πᾶν τὸ ἐπίγειον. Τὸ γνήσιον ὅμως ἰδανικὸν δὲν δύναται τὰ σταθῇ εἰς τὸ ἀόριστον καὶ καθαρῶς ἐσωτερικὸν σημεῖον, ἀλλὰ δέον ἐν τῇ ὁλοσχερείᾳ αὐτοῦ νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ὠρισμένην ἐπισκόπησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη· διότι ὁ ἄνθρωπος, τὸ τέλειον τοῦτο τοῦ ἰδεώδους κέντρον, ζῇ καὶ πάρεστι νῦν καὶ ἐνταῦθα, ὥσεί ἀτομικὴ τις ἀπειρότης, ἡ δὲ ζωὴ ἀπαιτεῖ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν περιέχουσιν ἡμᾶς ἐξωτερικὴν φύσιν, καὶ ἐπομένως τὴν μετ' αὐτῆς συνάφειαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἐνέργειαν.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἱκανῶς μακροῦ χωρίου προκύπτουσι, νομίζομεν, δύο τινά· α) ὅτι εὐρέθησαν καὶ ἐν Γερ-

1. Vorl. über die Aesthetik τόμ. α, σελ. 306-8.

μανία θιασῶται τινες τοῦ νεφελώδους ἰδανικοῦ συμμε-
ριζόμενοι τὰς ιδέας τὰς ὁποίας ἐξέφρασεν ὁ κ. Βλάχος
ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διατριβῇ, ὅτι δηλ. ἴδιον τοῦ ἐνθέου
ποιητοῦ εἶναι τὸ νὰ αἴρεται ὑπεράνω τόπου καὶ χρό-
νου, οὐδενὸς ὦν σύγχρονος.... ἀτενίζων τὸ βλέμμα
πρὸς τὸ θεῖον τῆς ἀποκαλύψεως φέγγος καὶ αὐτὸ ἀν-
τανατέλλων εἰς τῶν θαυμαστῶν του τὸν ὄμιλον¹ κτλ.

β) ὅτι τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ Ἑγελος ἀποκρούει καὶ
χλευάζει ἀνηλεῶς, ἰσχυριζόμενος ὅτι «τὸ ἀληθὲς ἰδα-
νικὸν δὲν δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὸ ἀόριστον καὶ κα-
»θαρῶς ἐσωτερικὸν σημεῖον, τὸ δὲ νὰ ὑπολαμβάνῃ ἐαυ-
»τὸν ὁ τεχνίτης ὡς ὑπέρτερόν τι ὃν ἀτενίζον εἰς μὴ-
»νον τὸν οὐρανὸν καὶ δικαιοῦμενον ἐκ τούτου νὰ κατα-
»φρονῇ τὰ ἐπίγεια εἶναι ἀναλήθεια, ἀφοῦ καὶ οὗτος
»ζῇ καὶ παρέστι νῦν καὶ ἐνταῦθα εἰς ἀδιάσπαστον συ-
»νάφειαν πρὸς τὸν πραγματικὸν πεζὸν βίον.» Ἄν καὶ
λοιπὸν ὠρέγετο ὁ κ. Βλάχος νὰ ἐνισχύσῃ διὰ παρα-
πομπῆς τὴν θεωρίαν του τῆς καθαρῶς ἐνδιαθέτου ψυ-
χικῆς πηγῆς τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας, ἔπρεπε νὰ πληρο-
φορηθῇ τίνες εἶναι οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ εἰς τούτους παρα-
πέμπων καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἑγελον, τὸν ἀσπονδώτατον
τῆς τοιαύτης θεωρίας ἐχθρὸν, τὸν κηρύττοντα στεντο-
ρεία τῇ φωνῇ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Ταῦτα παρετηροῦ-
μεν τῷ κ. Βλάχῳ ἐν τῷ πρώτῳ ἡμῶν φυλλαδίῳ· οὗ-
τος δὲ εἰς ἀπάντησιν κατηγορεῖ ἡμᾶς ὡς στρεβλώσαν-
τας ἐν τῇ μεταφράσει χωρία, ὡς ἀπόδειξιν τούτου πα-
ραθέτει ἀπόσπασμα οὐδεμίαν ἔχον μεταφράσεως ἀξίω-
σιν, τρεῖς ἀσχέτους περικοπὰς περὶ ἐμπνεύσεως, ἧς
τὴν ἀνάγκην οὐδεὶς οὐδέποτε ἠρνήθη, δύο ἔπειτα σε-

1. Αἱ διὰ κυρτῶν γραμμάτων παρατιθέμεναι φράσεις, εἶναι
αὐτολεξεῖ αὐταὶ ἐκεῖναι τοῦ κ. Βλάχου ἐν σελ. 327 τῆς δια-
τριβῆς αὐτοῦ «Περὶ νεωτέρας ἐλληνικῆς ποιήσεως» ἐν τῷ ε'
τεύχει τοῦ «Παρνασσοῦ».

σελίδας ὕβρεων, περὶ δὲ τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος τοῦτο μόνον: «Ἀπαξιοῦμεν νὰ προβῶμεν εἰς ἐξονύχισιν τῶν ΛΟΙΠΩΝ τοῦ Ἑγέλου χωρίων.»

Ὅπως τὸν Ἑγελον, οὕτω κατηγορῶν ἡμᾶς ὅτι ἐστρεβλώσαμεν καὶ τὸν *Levêque*, ἰσχυρίζεται ὁ κ. Βλάχος ἐν σελ. 33 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ* τὰ ἐξῆς: «Ὁλοκληρος ἡ ἐν ἀρχῇ τῆς δὴθεν μεταφράσεως τοῦ »χωρίου ἀναγραφομένη φράσις δὲν ἐγράφη παρὰ τοῦ »*Levêque*, οὔτε σκιά δὲ οὔτε ἵχνος αὐτῆς εὔρηται ὁ- »πουδῆποτε τῶν δύο τόμων τῆς συγγραφῆς του. Ἑ- »μαγειρεύθη δὲ παρὰ τοῦ κ. Ῥοῦδου καὶ ὠχυρώθη με- »γαλοπρεπῶς δι' εἰσαγωγικῶν ὅπως μόνον κατηγο- »ρηθῶμεν ἡμεῖς ὡς μνημονεύσαντες τοῦ *Levêque* »χωρὶς νὰ τὸν ἀναγνώσωμεν.» Ἡ πρὸς τοιοῦτον πονη- ρὸν σκοπὸν οὐδαμοῦ ὑπάρχουσα καὶ κακοβούλως ὑφ' ἡ- μῶν μαγειρευθεῖσα φράσις εἶναι ἡ ἐξῆς, ἣν παραθέτο- μευ ἀντικρύζουσιν τὸ κείμενον τοῦ *Levêque*:

Le génie n' a verita-
blement rien créé, au
sens rigoureux de ce mot.
Le génie ne tire de son
propre fonds ni l'idéal
ni ses formes, il les re-
trouve seulement au
sommets derniers de la
pensée.

Ἄν ἀκριβῶς ἐξετάσωμεν
τὸ πρᾶγμα, πειθόμεθα ὅτι
ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ποιητοῦ
οὐδὲν δημιουργεῖ ἢ ἀρύε-
ται ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὸ ἱ-
δανικὸν ἀνευρίσκει προῦ-
πάρχον εἰς τὰς ὑψίστας
τῆς διανοίας κορυφάς.

Μὴ ἀρκούμενος νὰ κατηγορήσῃ ἡμᾶς ὁ κ. Βλάχος ὡς
πλάσαντας ἀνύπαρκτα καὶ παραλείψαντας ἀσύμφορα
προσθέτει: «Ὁ κ. Ῥοῦδης στρεβλώσας καὶ ἀδιαγνώ-

1. Ποῦτα ὅμως εἶναι τὰ ἀσύμφορα ταῦτα, καὶ κατὰ πόσον
μεταβάλλουσι τὴν ἔννοιαν ἔκρινε περιττὸν νὰ διασαφίσῃ.

στως παραμορφώσας τὰ ὑπολειφθέντα συνέφυρεν ἐξ αὐτῶν μετὰ πολλοῦ ἰδίου καρυκεύματος τὸ παρατεθὲν ἡμῖν ὡς γνήσιον τοῦ συγγραφέως κείμενον. » Πρὸς ἐ- ακρίβωσιν τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει μέσον ἢ νὰ παραθέσωμεν τὸ κείμενον καὶ τὴν μετάφρασιν τῶν ὅσα μετεφράσαμεν ἐκ τοῦ Le- êque ἀπαράλλακτα ὡς κεῖνται ἐν σελ. 34 τοῦ ἡμε- τέρου φυλλαδίου, οὐχὶ ὅμως χωριζόμενα ὑπὸ δύο σελίδων ὕδατων, ὡς ἔπραξεν ὁ κ. Βλάχος, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀντικρυ- ζόμενα, πρὸς εὐκολίαν καὶ τοῦ ῥαθυμοτέρου ἀναγνώ- στου.

Alors (à toutes les grandes époques de l' art) le génie ne tâtonne pas, il procède avec cer- titude; il n'a pas à cher- cher sa pensée, elle lui est soufflée par l'esprit du temps. Loin d'avoir à lutter contre son siècle, il est conduit, porté par lui. Sa puissance person- nelle ce créer est decu- plée par la fécondité es- thétique de l'air qu'il respire.... Dès que ce feu s'éteint, ou du moins se couvre de cendres (car il ne s'éteint jamais jusqu' à la dernière etin- celle) aussitôt tout lan- guit, même l'art, même

Κατὰ τὰς περιόδους ταύτας ὁ μεγαλοφυῆς ἀ- νὴρ, ἀντὶ νὰ ψηλαφῇ πρὸς εὐρεσιν τοῦ δρόμου του, προβαίνει μετὰ βεβαιότη- τος οὐδ' ἔχει ἀνάγκην ν' ἀ- ναζητῇ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀ- ποτυπουμένην ιδέαν· κα- θότι αὕτη ἐμφυσᾶται αὐ- τῷ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν συγχρόνων. Ἀντὶ νὰ πα- λαίη πρὸς τὸν αἰῶνά του, ἄγεται καὶ φέρεται ὑπ' αὐ- τοῦ, ἡ δὲ ἐνοῦσα αὐτῷ δημιουργικὴ δύναμις δε- καπλασιάζεται ὑπὸ τῆς γονιμότητος τῆς ἀτμο- σφαίρας ἐν ᾗ ἀναπνέει. Ἀλλ' ἅμα τὸ θεῖον τοῦτο πῦρ σβέσθῃ ἢ καλυφθῇ ὑπὸ αἰθάλης, εὐθὺς τὰ πάντα

le génie, surtout le génie et l'art.

Au siècle de Pericles l'art Grec atteint son apogée. Pourquoi ? C'est, repondra-t-on, que Phidias, Sophocle et Ictinus avaient du génie. Assurement. Mais ce génie qui le rechauffa, le fit éclore et lui donna des ailes ? Pour ne parler que de Phidias, quelle est la pensée qui l'éclaire et l'inspire ? En ces mêmes jours et quand il cherchait le visage de l'intelligence, Phidias honoré de l'amitié de Pericles rencontrait chez cet homme d'état Anaxagore (le premier qui proclama que l'intelligence est la cause du mouvement créateur). C'était l'aurore étincelante déjà du spiritualisme philosophique dont les mains de Socrate et de Platon allaient bientôt écarter les derniers nuages. Le spiritualisme

μαραίνονται, πρὸ πάντων δὲ ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ τέχνη.

Ποία ἡ αἰτία τῆς ἐπὶ Περικλέους ἀκμῆς τῶν τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι ; Ὁ Φειδίας, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ἴκτινος εἶχον βεβαίως μεγαλοφυΐαν. Ἀλλὰ τίς ἐξέκόλαψε τὸ ὦδον τοῦτο καὶ ἐπτέρωσε τὸν νεοσσόν ; Εἰς μόνον τὸν Φειδίαν περιορίζοντες τὴν ἔρευναν παρατηροῦμεν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνεζήτει τὸν τύπον τῆς ὑπερτάτης φρονήσεως (ἥτοι τῆς Ἀθηνᾶς) ἐσχετίζετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους πρὸς τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν, ἥδη δὲ ἀνέτελλεν ἐν Ἀθήναις τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας τοῦ πνεύματος, τὸ μεσουρανῆσαν ἀνέφελον διὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους. Ἡ φιλοσοφία αὕτη ἐπικούρους ἔχουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν, ἐνέπνευσεν οὐ μόνον τὸν Φειδίαν, ἀλλὰ καὶ ἅπασαν τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην τῆς τέχνης ἐποχὴν.

religieux et philosophique fut donc la muse inspiratrice de Phidias et, on peut ajouter, de l'art grec tout entier à cette époque mémorable.

Μετὰ τὴν παράθεσιν ταύτην ἐπιτρέπεται ἡμῖν, νομίζομεν, νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν ἀξιότιμον κ. Βλάχον ποῖα εἶναι τὰ ὑφ' ἡμῶν στρεβλωθέντα καὶ ἀδιαγνώστως παραμορφωθέντα χωρία, ποῖον τὸ ὑφ' ἡμῶν προστεθὲν καρύκευμα, καὶ πρὸ πάντων τίς ἡ ἀξία τῶν παραλειφθέντων; Ἄν δὲ καταλογίζῃ ἡμῖν ὡς φοβερὸν ἀμάρτημα τὸ ὅτι παρελείψαμεν περικοπὰς, ὧν δὲν λέγει ἐν τούτοις κατὰ τίς ἡ ἔλλειψις παραμορφώνει ἢ μεταβάλλει τὴν ἔνοιαν, πολὺ βαρύτερον τούτου εἶναι βεβαίως ἢ παρὰ τοῦ κ. Βλάχου παράλειψις ὁλοκλήρου φράσεως ἐκ τῆς ἡμετέρας παραθέσεως τοῦ Lénêque, τοσαύτην ἐχούσης σημασίαν, ὥστε ἤρκει μόνη νὰ διαλύσῃ πᾶσαν ἀσάφειαν καὶ νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν στρεψοδικίαν περὶ τοῦ φρονήματος τοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ ὁ κ. Βλάχος, ἀφοῦ τοσαῦτα παρέθεσεν ἄσχετα καὶ περιττὰ, φθάσας ἐκεῖ διακόπτει τὴν παράθεσιν λέγων: «Δὲν ἀντιγράφομεν »περισσότερον, καθότι ματαίως ἠθέλομεν βαρύνει τοὺς »ἡμετέρους ἀναγνώστas.» Ἄν ὅμως δὲν κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίου τούτου φόβου, ἤθελεν ἐξακολουθήσει παραθέτων τὰ ἐξῆς, εἴτε γαλλιστὶ ἐκ τῆς σελ. 563 τοῦ Lénêque εἴτε ἑλληνιστὶ ἐκ τῆς σελ. 33 τοῦ ἡμετέρου πρώτου φυλλαδίου.

Il n'y a pas de grand art sans grandes doctrines et, hâtons nous de l'

Ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ τέχνη, ὅπου δὲν ὑπάρχει μέγα φρόνημα ἐκδηλούμε-

ajouter, sans grandes doctrines acceptées et réalisées dans la conduite des individus. Il y a un modèle vivant qui, sans cesse et partout, pose sous les yeux de l'artiste, au salon au théâtre dans l'église dans la rue; ce modèle vivant c'est tout le monde. Pour suivi par cette vision ou plutôt la rencontrant toujours devant lui, comment l'artiste y échapperait - il tout entier lorsqu'il est dans son atelier? Elle l'y suit, sachons le bien, et la elle s'impose fatalement à sa pensée.

νον ἐν τῇ καθημερινῇ διαγωγῇ τῶν ἀτόμων. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τεχνίτου ἵσταται διηνεκὲς πρότυπον, ἐπόμενον αὐτῷ πανταχοῦ, καθ' ὁδὸν, εἰς τὸ θέατρον, τὴν αἴθουσαν χοροῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ πρότυπον τοῦτο εἵμεθα ἡμεῖς αὐτοί· ἡ δὲ διηνεκὲς αὕτη ὀπτασία παρακολουθοῦσα τὸν τεχνίτην εἰς τὸ σπουδαστήριον ἐπιβάλλεται αὐτῷ ἀναποδράστως.

Ἄφοῦ παρεθέσαμεν τὰς ἡμετέρας μεταφράσεις ἃς παραθέσωμεν ἤδη ἀντικρὺ τῶν κειμένων τοῦ Lénêque τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ ἐπικαλεσθέντος αὐτὸν ὡς μάρτυρα κ. Βλάχου.

Ἄγγελος Βλάχος

Κάρολος Levêque.

Καὶ αὕτῃ δὲ ἡ ἐπὶ τὴν ποιητικὴν παραγωγὴν ἐπιδρασις τῆς κοινωνίας ἐγένετο συνήθως ὁσάκις ἐγένετο

A toutes les grandes époques de l'art le génie ne tâtonne pas. Il n'a pas à chercher sa pensée.

νετο πρὸς βλάβην μᾶλλον
ἢ πρὸς ὄφελος τῆς συγχρό-
νου ἀληθοῦς ποιήσεως καὶ
ἐλαττώματα μᾶλλον ἢ ἀ-
ρετὰς ἐπροίκισε τοὺς ποιη-
τὰς ἐκείνους ὅσοι ἐκόντες
ἄκοντες ὑπέστησαν αὐτήν.
(Αὐτολεξεῖ ἐκ τοῦ ἐ τευχ.
τοῦ «Παρνασσοῦ» σελ. 327.

Ἀρκεῖτω μοι νᾶ ὑπο-
μνήσω ὅτι ἡ ἀμουσοτάτη
τῶν κοινωνιᾶν παρήγαγε
τὸν Μίλτωνα καὶ ἡ βδελυ-
ρωτάτη τὸν Δάντην. (Ἐνθ.
Ἀνωτ. σελ. 328.)

Ὁ δῆθεν ποιητικώτα-
τος αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου
ιδ' ΟΥΔΕΝΑ ἀληθινὸν ποιη-
τὴν ἐγέννησε πλὴν τοῦ Μο-
λιέρου. (Αὐτόθι).

Δὲν εἶναι ἐπιδρασις τῆς
ἐξωθεν κοινωνίας, τῆς χα-
μαιζήλου συνήθως καὶ χα-

Elle lui est soufflée par
l'esprit du temps. Sa
puissance de créer est
décuplée par la fécondi-
té esthétique de l'air qu'
il respire.

Il n'y a pas de grand
art sans grandes doctri-
nes, passées dans les
actes et réalisées dans
la conduite des indivi-
dus.

Corneille est grand.
C'est le grand Corneille.
Le trait saillant de sa
poésie c'est la grandeur,
et même très souvent le
sublime....Dire que La-
fontaine est un poète de
génie ce n'est rien ap-
prendre à personne.....
Racine tendre, harmo-
nieux, exquis etc. (Τόμ.
6', σελ. 251—263.)

Il y a un modèle vi-
vant, qui sans cesse et
partout pose sous les

μαιπετοῦς τῆς πεζῆς καὶ
πλήρους ἀδυναμιῶν καὶ ἐ-
λαττωμάτων κτλ. (Αὐ-
τόθι).

yeux de l'artiste. Ce mo-
dèle vivant c'est tout le
monde..... Cette vision
suit l'artiste dans son a-
telier et s'impose fatale-
ment à sa pensée κτλ.

Εὐκολον ἦτο νὰ πολυπλασιάσωμεν τοὺς τοιούτους
ἀντικρυσμοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἀρκούμενοι
δικαιούμεθα, νομίζομεν, νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν ἀξιότιμον
κ. Βλάχον ἂν ἄδικον εἶχομεν παρατηροῦντες αὐτῷ ὅτι
πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας του περὶ τοῦ ἀνεπηρεά-
στου τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν πε-
ριστάσεων παραπέμπει εἰς συγγραφέα λέγοντα ἀκρι-
βῶς τὸ ἐναντίον ;¹

Πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν τελευταίαν καὶ ὄντως
σπουδαίαν στρέβλωσιν, ἣν ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Βλάχος,
καλὸν φαίνεται ἡμῖν νὰ σχηματίσωμεν σαφῇ τινα ἰ-
δέαν τοῦ τί ἔστι παραμόρφωσις κειμένων, συνισταμένη
καθ' ἡμᾶς εἰς τὸ ἐν γνώσει καὶ πεποιθήσει παριστᾶν
συγγραφέα λέγοντα πράγματα τὰ ὅποια ἡ δὲν εἶπεν ἢ
ἄλλως εἶπε. Παραδείγματα τοιαύτης παρασπονδίας ἀ-

1. Ὡς ἀπόδειξιν ὅτι συμφωνοῦσι τὰ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ δια-
τριβῇ γραφέντα πρὸς τὸν Levéque παραθέτει ὁ κ. Βλάχος τὴν
ἐξῆς περικοπὴν. «L'âme pense avec si peu de peine que
tout ce qu'elle conçoit lui est COMME versé d'une source
cachée; COMME soufflé par un esprit supérieur. C'est le
le phénomène de l'inspiration. L'âme cède, s'abandonne, à
cette influence qui lui SEMBLE divine ἔνθεος et qui se
nomme enthousiasme κτλ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ περιγράφε-
ται ἀπλῶς ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις καὶ αὐταπάτη τοῦ ἐν-
θουσιῶντος καὶ ὑποθέτοντος (qni lui semble) ἑαυτὸν
ἐνθεον. Τί ὁμως θέλει νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τούτου ὁ κ. Βλάχος; ἀδύ-
νατον νὰ μαντεύσωμεν.

δύνατον φαίνεται ἡμῖν νὰ εὐρεθῶσιν ἐμφαντικώτερα καὶ μᾶλλον ἀνεπίδεκτα ἀμφισβητήσεως τῶν κατωτέρω.

Ἐν σελ. 44 τοῦ φυλλαδίου ὁ Νέος Κριτικὸς γράφει ὁ κ. Βλάχος : « Ὑπελείπετο ἤδη νὰ ἀναπτύξωμεν ἐν-
» ταῦθα κατὰ πλάτος τὸ παράδοξον ἐκεῖνο σύμφυρμα
» θεωριῶν ἀλλοπροσάλλων, ἀντιμαχομένων καὶ ἀχωνεύ-
» των, ὅς ἦν τλησε μὲν ἐκ πολλῶν βιβλίων ὁ νεοφώτιστος
» κριτικὸς δὲν κατώρθωσεν ὅμως δυσυχῶς οὔτε ὁ ἴδιος νὰ
» χωνεύσῃ οὔτε εἰς τοὺς τοὺς ἀγνώτας τῶν ἀναγνωστῶν
» του νὰ μεταδώσῃ· μάρτυρες τούτου οἱ ὅρισμοί τῆς ὑ-
» ποκειμενικῆς καὶ ἀντικειμενικῆς ποιήσεως, ὧν ἐκείνη
» μὲν ἢ (ὑποκειμενικὴ) κατὰ τὸν κ. Ροῦδην ἐξυμνεῖ τὸν
» ἐξωτερικὸν κόσμον αὕτη δὲ (ἢ ἀντικειμενικὴ) ἐξε-
» τάζει τὰ μύχια αἰσθήματα τῆς καρδίας ». Ταῦτα
εἰπὼν παραπέμπει ὁ κ. Βλάχος εἰς τὴν σελ. 1 τοῦ ἡ-
μετέρου φυλλαδίου. Ἀλλ' ἐκεῖ εὐρίσκομεν τὰ ἐξῆς : « Δύο
» εἶδη ποιήσεως διακρίνει ἡ σύγχρονος κριτικὴ, τὴν
» ἐξυμνοῦσαν τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ
» ἐνεργὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἣτις ὠνομάσθη ΑΝΤΙΚΕΙ-
» ΜΕΝΙΚΗ, καὶ τὴν ἐξετάζουσαν τὰ μύχια αἰσθήματα
» τῆς καρδίας, ἣν ὠνόμασαν ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗΝ. » Ὁ κ.
Βλάχος δηλ. πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀμαθείας ἡμῶν παριστᾷ
ἡμᾶς λέγοντας ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον τῶν ὅσα εἶπομεν.

Ἐν τελ. 40 τοῦ Νέου Κριτικοῦ ἀναγινώσκομεν « ...
» θὰ ἐμάνθανεν νὰ σέβηται πλειότερον τὸν ἄνδρα ἐκεῖ-
» νον (τὸν Πλάτωνα) ὃν ἡμάρτομεν κατὰ τὸν κ. Ροῦδην
» ἀποκαλέσαντες γίγαντα τῆς φιλοσοφίας. » Ἀλλ' ἐν
σελ. 13 τῆς « Συγχρόνου Κριτικῆς », εἰς ἣν παραπέμ-
πει, ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς : « Ἡ προσέλευσις ὡς μαρ-
» τύρων τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, « τῶν γι-
» γάντων τῆς φιλοσοφίας, τῶν δύο πόλων τοῦ ἄξονος
» περὶ οὗς περιστρέφεται ἡ ἐπιστήμη » κτλ. ἀγγέλλε-
» ται βροντοφώνως ὑπὸ τοῦ κ. Βλάχου μετὰ στόμφου

καὶ πατάγου, ἀρμόζοντος μᾶλλον εἰς βυζαντινοὺς δεσπότας ἢ ἄνδρας ὧν τὸ ὄνομα δὲν χρήζει τοιαύτης ἁσιατικῆς παρατάξεως ἐπιθέτων.» Ἐν ἄλλοις λόγοις ἡμεῖς μὲν εἶχομεν τὴν τόλμην ν' ἀσεβήσωμεν πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Βλάχον μεμφόμενοι αὐτὸν δι' ἑλλειψιν καλλαισθησίας, οὗτος δὲ παριστᾷ ἡμᾶς πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀσεβοῦντας.

Ἐν σελ. 5 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ* ἀφοῦ διὰ δύο ὅλιων σελίδων ἐξιστόρησε τὴν ὁπωσοῦν ἄσχετον πρὸς τὸ ζήτημα κακίαν, καὶ πικρίαν καὶ χολὴν ἡμῶν κατὰ τῆς κοινωνίας, ἀφορμὴν αὐτῆς εὐρίσκει τὸ ὅτι δὲν κατορθοῦμεν νὰ εὐρώμεν ἀναγνώστας καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραπέμπει εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς *Παπίσης*, ὅπου, ὡς λέγει, «*περιαλγῶς ἐξομολογεῖται τοῦτο ὁ κ. Ροῦδης.*» Ἐνταῦθα ὁμῶς ὑπάρχει μικρὸς τις ἀναχρονισμός· καθότι ἡ *Πάπισσα* ἦτο τὸ πρῶτον ἡμῶν ἔργον καὶ ἀπολύτως ἀδύνατον ἦτο εἰς ἡμᾶς, ὅτε ἐγράφομεν τὰ προλεγόμενα αὐτῆς, νὰ μαντεύσωμεν ὅτι δὲν ἠθέλομεν εὐρεῖ ἀναγνώστας, ὡς λέγει ὁ ἀξιότιμος κ. Βλάχος.

Ἐν σελ. 29 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ* παραθέτων τεμάχιον μεταφράσεως ἡμῶν τοῦ *Lénêque*, ἣν κατηγορεῖ ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ἀποκόπτει ἐν στιχ. 29 τὸ ἐπίθετον ἀνέφελος καθιστῶν αὐτὴν οὕτω ἔτι ἀπιστοτέραν.

Ἀλλαχοῦ πάλιν τὴν στρέβλωσιν τῶν ὅσα εἶπομεν ἐπιχειρεῖ ὁ κ. Βλάχος διὰ σχολίων ὅλως ἰδιορρύθμων. Οὕτω ἐν σελ. 7, ἀφοῦ παρέθεσε τὴν φράσιν ἡμῶν «*ἀδύνατον εἶναι νὰ γεννηθῇ ποιητῆς ἐκτὸς ποιητικῆς τινος ἀτμοσφαίρας*» προσθέτει τὰ ἐξῆς πρωτότυπα ἰδικά του : «*ἐπομένως εἶναι καθαρὰ καὶ κατηγορηματικὴ ἢ ἀπόφανσις τοῦ κ. Ροῦδου ὅτι γεννητικὸν τοῦ ποιητοῦ αἷτιον εἶναι οὐχί τι ἄλλο, ἀλλ' ἡ κοινωνία καὶ αἱ κοινωνικαὶ περιστάσεις.*» Ζητοῦντες συγνώμην παρὰ τοῦ κ. Βλάχου παρατηροῦμεν αὐτῷ ὅτι τὸ συμπέρασμα

του δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς αὐστη-
ρᾶς λογικῆς. Οὕτω λ. γ. ἀπολύτως ἀδύνατον εἶναι νὰ
γεννηθῇ ἰχθὺς ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, δὲν ἔπεται ὁμῶς ἐκ τού-
του ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ γεννητικὸν αἷτιον τοῦ ἰχθύος,
ἀλλὰ μόνον ἀπαραίτητος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ παρά-
γων, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἡ κατάλληλος κοινωνικὴ ἀ-
νάπτυξις τῆς τοῦ ποιητοῦ.

Ἐν σελ. 25 τοῦ αὐτοῦ φυλλαδίου ἀναγινώσκομεν:
«Ἄς ἀνοίξῃ ὁ κ. Ῥοῦδης τὸν 6' τόμ. τῶν *Παρέργων καὶ*
Παραλιπομένων τοῦ Schopenhauer, ὃν ἀναφέρει μὲν
»ἀγνοεῖ ὁμῶς, διότι λέγει περὶ αὐτοῦ μεθ' ὅλης ἐκείνης
»τῆς ἀφελοῦς τόλμης, ἣν ἐμπνέει ἡ ἄγνοια ὅτι οὐδὲν
»οὗτος συνέγραψεν εἰδικὸν περὶ καλλιλογίας.» Ἐκ τού-
των βλέπομεν ὅτι ὁ κ. Βλάχος θεωρεῖ τὰ ἐν τοῖς *Πα-*
ρέργοις καὶ Παραλιπομένοις τοῦ Schopenhauer, ὡς
εἰδικὸν σύγγραμμα περὶ καλλιλογίας. Ἀνοίγοντες ὁμῶς
τὴν βιβλιογραφίαν τῆς Αἰσθητικῆς τοῦ διασήμεου Be-
nard ἀναγινώσκομεν «Schopenhauer, pas d'ecrit
spécial. v. Parerga et Paralipomena.»

Πολὺ ἐλυπήθημεν βλέποντες ἐν σελ. 54 τοῦ *Νέου*
Κριτικοῦ οὕτω σφοδρῶς δυσανασχετοῦντα τὸν κ. Βλά-
χον ὅτι ἀντὶ νὰ παραθέσωμεν ὁλόκληρον τὸ ποίημα
αὐτοῦ αἱ «αἱ Σφαγαὶ τῆς Συρίας», παρελείψαμεν τὴν
τετάρτην στροφὴν αὐτοῦ καὶ στίχους τινὰς τῆς ἐβδό-
μης, ἡγνοοῦμεν δὲ ὅτι ἐπέφερεν εἰς τὸ ποίημα τοῦτο τρο-
ποποιήσεις ἐν νεωτέρᾳ ἐκδόσει, ἣν δὲν ἔτυχεν νὰ ἴδωμεν.
Πρόχειρος ὁμῶς ἀπόδειξις ὅτι ἐν τῇ ἀποκοπῇ στίχων τι-
νῶν τοῦ σιωπηρῶς, ὡς λέγει, ἀποδοκιμασθέντος ὑπ'
αὐτοῦ ποιήματος τούτου οὐδεμία ὑπῆρχεν παρ' ἡμῶν
πρόθεσις μειώσεως τῆς ἀξίας αὐτοῦ, ἔστω ὅτι ἐκ πάν-
των ἀνεξαιρέτως τῶν παρατεθέντων ἐν τῇ διατριβῇ ἡ-
μῶν ποιητικῶν ἀποσπασμάτων ἀπεκόψαμεν οὐ μόνον
στροφὰς ἀλλὰ καὶ στίχους στροφῶν ἀπλῶς χάριν συν-

τομάς. Οὕτω ἐκ τοῦ δικαίως ὑφ' ἡμῶν θαυμασθέντος
 «Ὡργογε ὁ χάρος, ὦργογε» κτλ. τοῦ κ. Βαλαωρίτου
 παρελείψαμεν τὸν τρίτον στίχον· ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ αὐ-
 τοῦ ἀποσπάσματος «Τὶ φιλὶ ποῦταν ἐκεῖνο κτλ» τοὺς
 τρεῖς τελευταίους τῆς στροφῆς. Ἐκ τῆς ἐν σελ. 28 πα-
 ραθέσεως τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτρον κατὰ τὸν κ. Βλάχον ὑφ'
 ἡμῶν ἐπαινεθέντος Βηλαρᾶ, παρελείφθησαν ὁ τελευ-
 λευταῖος στίχος τῆς πρώτης στροφῆς καὶ οἱ τρεῖς πρῶ-
 τοι τῆς δευτέρας, ἐκ δὲ τοῦ ἐν σελ. 26 μύθου τοῦ αὐ-
 τοῦ πέντε ὁλόκληροι σποράδην στροφαὶ, ἄνευ βεβαίως
 τῆς ἐλαχίστης προθέσεως νὰ μειώσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν
 ὑφ' ἡμῶν ἐπαινουμένων ποιημάτων. Ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία
 τοῦ κ. Βλάχου ν' ἀπονέμῃ ἡμῖν κακὰς προθέσεις προ-
 βαίνει ἐν τῷ φυλλαδίῳ του μέχρις ἀληθοῦς μονομανίας.
 Οὕτω ἐν 49 τοῦ «Νέου Κριτικοῦ» μὴ εὐρίσκων τῆς ἀ-
 ρεσκείας του τοὺς ὑφ' ἡμῶν παρατιθεμένους στίχους τοῦ
 κ. Βαλαωρίτου ἐπιλέγει· «Ἄν ἡ σατυρικὴ τάσις τοῦ
 »κ. Ροῦδου δὲν ἦτο παγκοίνως γνωστὴ. . . ἡδύνατό τις
 »νὰ ὑποθέσῃ ὅτι καλῇ τῇ πίστει καὶ ὠραίους αὐτοὺς
 »ὑπολαμβάνων, παρέθηκε τοὺς στίχους τούτους τοῦ κ.
 »Βαλαωρίτου, πῶς ὅμως νὰ παραδεχθῇ τις τὴν τοιαύ-
 »την ἄκακον πλάνην, ὅταν γνωρίζῃ ποῖα πράγματα
 »ιδίως βλέπει καὶ πῶς τὰ βλέπει ὁ κ. Ροῦδης, κτλ.»
 Κατωτέρω πάλιν προκειμένου περὶ τοῦ μεθ' εἰλικρινε-
 στάτου καὶ ἐκ τῶν μυχῶν τῆς καρδίας ἐκπορευομένου
 θαυμασμοῦ ἐπαινεθέντος ὑφ' ἡμῶν δημοτικοῦ ἄσματος
 Ὅσο χιρνίζουν τὰ βουνὰ καὶ λουλουδίζουν κάμποι

Κ' ἔχουν ἡ ράχες κρύα νερά, Τούρκους δὲν προσκυνοῦμε κτλ.

ὁ κ. Βλάχος ὑπὸ τῆς αὐτῆς κατεχόμενος παραδό-
 ξου μονομανίας ἀνακράζει· «Πολλοὶ ἠγανάκτησαν ἀλη-
 «θῶς ὑποπτεύσαντες οὐχὶ *λίαν* ἀδίκως ὅτι ἐπίτηδες
 »ἐξελέξατο τοὺς ἀνωτέρω στίχους ὁ κ. Ροῦδης, ἵνα

ἡσιωπηρῶς χλευάσῃ καὶ τὴν κειμηλιοῦχον ἐκείνην κι-
 »βωτὸν τῆς δητοτικῆς ποιήσεως τῆς νέας Ἑλλάδος». Ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀποδίδῃ εἰς ἡμᾶς ἀναποδείκτως τοιαύτας
 ὄντως πονηρὰς προθέσεις, δὲν ἦτο πολὺ ἀπλούστερον
 καὶ χριστιανικώτερον νὰ ὑποθέσῃ ὁ κ. Βλάχος, ἂν οἱ
 ὕφ' ἡμῶν παρατεθέντες οὗτοι δημοτικοὶ στίχοι δὲν τῷ
 ἤρεσκον, ὅτι ὡς ἄνθρωποι καὶ μὴ ἀναμάρτητοι ἠπα-
 τήθημεν περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, καὶ ἀντὶ
 νὰ μᾶς ἀποκαλῇ εἴρωνας καὶ σατανικοὺς νὰ κατατάξῃ
 ἀπλῶς ἡμᾶς μεταξὺ τῶν χονδροκεφάλων, οἵτινες μεθ' ἡ-
 μῶν ἐθαύμασαν τοὺς ἀνωτέρω στίχους; Μετὰ τοῦ Γαίτου¹
 δηλ. ὅστις μεταξὺ μυρίων ἐξέλεξε τούτους πρὸς μετὰ-
 φρασιν ὡς τοὺς καλλίστους τῶν Ἑπειρωτικῶν, τοῦ
 Σούτσου, ὅστις ἔκρινεν εὐλογον νὰ τοὺς σφετερισθῇ ἐν
 τῷ Βλαχάδα², τοῦ Elissen, τοῦ ἀειμνήστου Ἀσωπίου
 καὶ τῶν ἄλλων πρωτευόντων Ἑλλήνων τε καὶ ξένων
 ποιητῶν καὶ φιλολόγων, οἵτινες ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπατη-
 θέντες εὗρον αὐτοὺς ὠραίους;

Ἐν σελ. 44 ὡς ἀπόδειξιν τῆς παραγνωρίσεως μεγάλων
 ἀνδρῶν παραθέτει χωρίον τοῦ Schopenhauer, λησμο-
 νήσας τὸ παράγγελμα τοῦ λόρδου Chesterfield, ὅτι δηλ.
 πρὶν δώσῃ τις βαρύτητα εἰς τὴν γνώμην συγγραφέως
 περὶ οἵουδήποτε ζητήματος, πρέπει νὰ ἐρευνήσῃ κατὰ
 τὸ δυνατόν τίνες περιστάσεις ἠδύναντο νὰ ἐπηρεάσωσι
 τὴν γνώμην ταύτην. Ἀνοίγων οἷονδήποτε λεξικὸν τῆς
 φιλοσοφίας, τὸ τοῦ Frank λ.χ., δύναται νὰ πληροφορηθῇ
 ὁ κ. Βλάχος ὅτι ὁ μέγας φιλόσοφος παραγνωρίζομενος,
 περιφρονούμενος, ἄγνωστος καὶ λιμώττων ἔγραφε
 ταῦτα pro domo sua, ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ κ.
 Βλάχος ἐν τῷ προλόγῳ τῶν ποιήσεών του. «Ἀς ἀντι-

1. Goëthe Neugr. Epirotriche Lieder.

2. Εὐθ. Βλαχάδας σελ. 36.

»τάσση ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία τὴν παγεράν της ἀδιαφο-
 »ρίαν εἰς πᾶν αὐτοφυὲς ποιητικὸν προϊόν, ἀλλ' ἄς
 «ἀντιτάσσωμεν καὶ ἡμεῖς ἴσην ἀδιαφορίαν. Δὲν τῇ μέλει
 »ἂν ὑπάρχωμεν; διατὶ νὰ μᾶς μέλη ἂν ὑπάρχει; . . .
 »Τὸ παρὸν δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ μέλ-
 »λον καὶ οἱ ἐπελευσόμενοι ἔχουσι πάντοτε καιρὸν νὰ
 »μὲ ἀποζημιώσωσιν». ¹

Ἄλλ' ἀφίνοντες ταῦτα ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς στρε-
 βλώσεις, οὐχὶ πλέον τοῦ ἡμετέρου, ἀλλ' ἄλλων πολὺ
 σπουδαιοτέρων κειμένων ἢ μᾶλλον γεγονότων. Ἐχων
 ἀνάγκην ὁ κ. Βλάχος πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας
 του νὰ παραστήσῃ τὸν Σαιξπεῖρον ἀνώτερον τοῦ αἰῶνός
 του καὶ αἰρόμενον ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου δὲν ἠδύ-
 νατο νὰ μὴ μνημονεύσῃ τοῦ Σλεγέλου, ὅστις τὸ ὄνομά
 του συνέδευσεν ἀδιαρρήκτως πρὸς τὸ τοῦ μεγάλου ποι-
 ητοῦ. Πρὸς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν τῆς συμφωνίας τῶν
 θεωρημάτων τοῦ κ. Βλάχου πρὸς τὰ τοῦ περιωνύμου
 τεχνοκρίτου καταφεύγομεν καὶ πάλιν εἰς τὴν μέθοδον
 τῶν ἀντικρουσμῶν.

Ἄγγελος Βλάχος. ²

A. W. Schlegel.

Καὶ οἱ πολλοὶ μὲν, ἡ
 σύγχρονος τοῦ Shakespe-
 are turba . . . δὲν κατε-
 νόουν οὔτε ἠσθάνοντο τὰς
 ἀφθίτους καὶ ἀπαραφθό-
 ρους καλλονὰς τῆς ποιή-
 σεως τοῦ ἄλλου ἐκείνου
 τοῦ πρώτου Shakespeare
 τὰς ἐκ τῶν μυχῶν τῆς

Nach allen Stimmen
 zu urtheilen, die von
 dorthen noch zu uns he-
 rüberhallen, wussten die
 Zeitgenossen Shakspea-
 re's gar wohl, was sie an
 ihm hatten; sie fühlten
 und verstanden ihn bes-
 ser als die Meisten, die

1. Ἄγ. Βλάχου Ὁραιοὶ σελ. 3.

2. Αὐτολεξεῖ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ διατριβῆς ἐν τῷ Παρνασ-
 σῷ τευχ. ἐ. σελ. 427.

καρδίας καὶ φαντασίας τοῦ ποιητοῦ πηγαζούσας αἵτινες ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας ἀγνώριστοι καὶ ἀνεκτίμητοι εἰς τοὺς πολλοὺς μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἤρξαντο ἐκτιμῶμεναι, ὅτε ὁ Sehlegel κτλ.

späterhin sich haben vernehmen lassen.¹ Ὁπερ σημαίνει· «Κατὰ πάσας τὰς περιωθείσας μαρτυρίας οἱ σύγχρονοι τοῦ Σαιξπείρου ἐγνώριζον ὁποῖον ἄνδρα ἐκέκτηντο, αἰσθανόμενοι καὶ ἐννοοῦντες αὐτὸν πολὺ κάλλιον τῶν πλείστων μεταγενεστέρων ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ τὸν κρίνωσι.

Ὁ ἄλλος (Σαιξπείρος), εἶναι τοῦ πτωχοῦ καὶ πλάνητος ἠθοποιοῦ ὁ σύντροφος, ὁ ἀνάγκην ἔχων χάριν τοῦ χρηματίου νὰ κολλακεύῃ τὰς προστύχους ὀρέξεις τοῦ συγχρόνου κοινοῦ, ὁ τῆς διεφθαρμένης καὶ μεμολυσμένης κοινωνικῆς τῆς ἀτμοσφαίρας τὴν ἐπιρροὴν ὑφιστάμενος, ὁ τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις δουλεύων ποιητής, ὁ βωμολοχῶν καὶ καὶ ληκυθίζων . . . ὁ πλάττων σκηναῶν χαμαιτύπειων ἵνα τοῖς πολλοῖς ἀρέσῃ ut turba miretur.

Es ist wahr, Shakespeare bringt uns zuweilen in anstößige Gesellschaft, andremale lässt er Zweydeutigkeiten in Gegenwart der Frauen, oder gar von ihnen selbst sagen. Diesz war also vermuthlich ein damals nicht unerhörter Mutwille. Dem grossen hausen zu gefallen that er es gewiss nicht. (Αὐτόθι) ἦτοι: Ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ Σαιξπείρος μεταφέρει ἡμᾶς πολλάκις εἰς ἀπρεπῇ συντροφίαν, μεταχειριζόμενος ἄσεμνα λογοπαίγνια ἐνώπιον γυναικῶν ἢ καὶ θέτων τοιαῦτα εἰς τὸ

1. Uber Dramat. Kunst τομ. γ' σελ. 23.

στόμα αὐτῶν. Τοῦτο ἦτο ἐλευθερία ἐπιτρεπομένη ὑπὸ τῆς ἐποχῆς· οὐδόλως δὲ πιστεύω ὅτι ἔπραττε τοῦτο ἵνα ἀρέσῃ εἰς τοὺς πολλούς.

Εὐκολον ἦτο νὰ ἐκτείνωμεν εἰς πολλάς σελίδας τοὺς ἀντικρυσμοὺς τούτους, παραθέτοντες ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν κ. Βλάχον παριστῶντα τὸν αἰῶνα τοῦ Σαιξπείρου βάρβαρον, μεμολυσμένον καὶ ἐντρυφῶντα εἰς σκηναὶς καπηλείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν Σλέγκελον ἰσχυρίζόμενον ὅτι «ἂν ἡ ἐνιαχοῦ τοῦ Σαιξπείρου βωμολοχία ὑποληφθῇ ὡς σημεῖον βαρβαρότητος καὶ διαφθορᾶς τοῦ αἰῶνος του, τοιοῦτοι ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ θεωρηθῶσι τότε καὶ οἱ αἰῶνες τοῦ Περικλέους καὶ Αὐγούστου, ἕνεκα τῆς παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Ὀρατίῳ αἰσχρολογίας¹.» Τὸν κ. Βλάχον παριστῶντα τὸν Σαιξπεῖρον πτωχὸν καὶ πλάνητα ἠθοποιὸν, τὸν δὲ Σλέγκελον ἀποδεικνύοντα αὐτὸν ἰδιοκτήτην οἰκίας καὶ σημαντικῆς περιουσίας, χειροκροτούμενον ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἀνταποκριτὴν βασιλέως² τὸν κ. Βλάχον θεωροῦντα τὰ δράματα τοῦ Σαιξπείρου ὡς οὐδεμίαν ἔχοντα ἐθνικότητα καὶ οὐδενὸς σύγχρονα, τὸν δὲ Σλέγκελον ὡς ἀπεικονίζοντα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν.³ Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνωτέρω ἀρκοῦντα νομίζομεν πρὸς σαφῆ ἀπόδειξιν τοῦ βαθμοῦ τῆς μετὰ τοῦ

1. Gölte dieser Verweis, so müsste man auch das Zeitalter des Pericles und des Augustus roh und ungesittet schelten κτλ. σελ. 31.

2. Shakspeare erwarb sich durch seine Thätigkeit ein beträchtliches Vermögen κτλ. σελ. 37.

3. Wenn sonst Kein andres Denkmal von Zeitalter der Elisabeth auf uns gekommen wäre als die werke Shaks-

λεγέλου ὁμοφροσύνης τοῦ κ. Βλάχου, κατὰ πάντα δο-
οίας πρὸς τὴν ἤδη ἐκτιμηθεῖσαν μετὰ τοῦ Ἑγέλου καὶ
οῦ Levêque.

Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν τελευταίαν
δοξασιν στρέβλωσιν, ἣν εἰς ἡμᾶς ἀποδίδει ὁ γράψας τὸν
Νέον Κριτικόν. Ἐνταῦθα φαίνεται ἡμῖν καλὸν νὰ ἐν-
νομήσωμεν τῷ ἀναγνώστῃ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος, ἥτοι
τὴν φράσιν ἡμῶν ἐν τῇ κρίσει τοῦ δραματικοῦ ἀγῶνος,
ἔχουσιν ἀκολούθως: «Ἀφίνοντες κατὰ μέρος πᾶσαν δογ-
ματικὴν προκατάληψιν καὶ εἰς μόνον τὰ ἐμπειρικὰ δι-
δάγματα τῆς ἱστορίας περιοριζόμενοι βλέπομεν ὅτι παν-
ταχοῦ οἱ ποιηταὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξαν εἰμὴ κάτοπτρα
πιστῶς ἀντανεκλῶντα τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ιδέας τῶν
συγχρόνων. Ἀδύνατον εἶναι ποιητῆς νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ
ὑπάρξῃ ἐκτὸς μιᾶς οἷας δῆποτε ποιητικῆς ἀτμοσφαι-
ρας.» Κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἐξηγέρθη λάβρος ὁ κ.
Βλάχος ὀνομάζων αὐτὴν ψευδὲς θεώρημα, ἐπανάστασις
κατὰ τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς αἰσθητικῆς, καὶ ἰ-
σχυριζόμενος ὅτι ὁ ποιητῆς αἴρεται ὑπεράνω τόπου καὶ
χρόνου, δύναται νὰ γεννηθῇ καὶ ἐν πεζοτάτῃ κοινω-
νίᾳ, δὲν ἔχει κοινωνικῆς παρορμήσεως ἀνάγκην, καὶ
μάρτυρας τῆς οὕτω ἐννοουμένης ἐνδιαθέτου πηγῆς τῆς
ποιητικῆς εὐφυΐας θέλων τὸν Hegel, τὸν Levêque,
τὸν Schlegel, τὸν Γαίτην κτλ. Ἀφοῦ πάντας τούτους
καὶ πλείστους ἄλλους παρεθέσαμεν τῷ κ. Βλάχῳ, ἀν-
τετάξαμεν ἐπὶ τέλους αὐτῷ καὶ αὐτοὺς τοὺς προγενε-
στέρους λόγους τοῦ ἐν σελ. 2 τοῦ Ὀμηρικοῦ ζητή-
ματος. Εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντα οὐδὲ γρῦ προσεθέσα-
μεν· ἐπειδὴ ὁμῶς ταῦτα ἐπλήρουν δύο σελίδας, ὅλως
περιττὸν ἐνομήσαμεν ν' ἀντιγράψωμεν αὐτὰς ὁλοκλή-

peare's, so würde ich eben aus ihnen den vertheilhaftesten
Begriff von der damaligen gesellschaftlichen Bildung
schöpfen κτλ. σελ. 33.

ρβυς. Τὸ παρ' ἡμῶν παρατεθὲν ἀπόσπασμα τοῦ κ. Βλάχου ἐν σελ. 35 τῆς «*Συγχρ. ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς*» ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τὸν ποιητὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος τοῦ
»καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν τοῦ νόμου τῆς γεννήσεως
»καὶ τῆς φθορᾶς· τὸν ποιητὴν ζωογονεῖ αὐτὸς τῆς ἐ-
»ποχῆς τοῦ ὁ πνευματικὸς βίος. Αἱ ποιήσεις εἶναι κά-
»τοπτρον κτλ.»¹

Κατὰ τῆς τοιαύτης παραθέσεως ἐξηγέρθη ἔκφρων ὁ κ. Βλάχος ἐν σελ. 43 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ ἀνακράζων*: «Ἀδύνατον εἶναι νὰ φαντασθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώ-
»σται, ὅτι αἱ ἀνωτέρω σειραὶ, αἱ παρατιθέμεναι ἐντὸς
»εἰσαγωγικῶν σημείων εἶναι ἀντιγραφὴ τῶν ἐπομένων:
»Τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος τοῦ αὐτοῦ, κατ'
»ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν
»τοῦ ὑψηλοῦ νόμου τῆς γεννήσεως καὶ τῆς φθορᾶς. Τὸν
»ἐθνικὸν ποιητὴν ζωογονεῖ αὐτὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁ
»πνευματικὸς βίος... Αἱ ποιήσεις τοῦ εἶναι τὸ εὐρὺ
»τοῦ ἔθνους τοῦ κάτοπτρον κτλ.» Παραβάλλων τὰς
δύο παραθέσεις βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ μέγα ἡ-
μῶν ἔγκλημα εἶναι ὅτι παρελείψαμεν τὸ ἐπίθετον ἐ-
θνικὸς τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸ εὐρὺ τοῦ κατόπτρου καὶ τὸν
πλεονασμὸν κατ' ἀναποφευκτον ἀνάγκην. Ταῦτα θε-
βαίως οὔτε προσθέτουσιν οὔτε ἀφαιροῦσι τι ἐκ τῆς ἐν-
νοίας. Ἀλλ' ὁ κ. Βλάχος, ἀντὶ νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν
ἐξοικονόμησιν τῆς προφανοῦς ἀντιφάσεως μεταξὺ τῶν
προτέρων καὶ τῶν νῦν λόγων τοῦ ἀνακράζει: «Ἄς ἀνα-
»ζητήσῃ τις εἰς τὸ ἀντίγραφον τοῦ κ. Ῥοῦδου τὸ ἐπί-
»θετον ἐθνικόν, ἃς ἐκτιμήσῃ τὴν διαφορὰν μεταξὺ
»ποιητοῦ ἐν γένει καὶ ἐθνικοῦ ποιητοῦ ἰδίᾳ, ἃς παρα-
»τηρήσῃ πόσαι ἡμέτεραι φράσεις διελύθησαν ὥσει κα-

1. Τὴν παράθεσιν σταματῶμεν καὶ ἡμεῖς προσωρινῶς ὅπου καὶ ὁ κ. Βλάχος, ἔχων ἰσχυροὺς πρὸς τοῦτο λόγους, ὡς θέλει φανῇ ἀμέσως κατωτέρω.

» πνὸς ἐντὸς τῶν ταχυδακτυλουργῶν χειρῶν τοῦ κ.
 » Ῥοῖδου, καὶ ἃς ὀνομάσῃ διὰ τῆς προσηκούσης λέξεως
 » τὴν νέαν ταύτην χρηστὴν πρᾶξιν τοῦ ἡμετέρου κρι-
 » τικοῦ. Τὸ καθ' ἡμᾶς, πτήσσομεν μόνον πρὸς τῆς
 » χρηστότητος τὸ ὕψος καὶ συγχαίρομεν τῷ κ. Ῥοῖδῃ
 » διὰ τὴν δυσθεώρητον τῆς συνειδήσεώς του εὐρύτητα.»

Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς ὕβρεις, βλέπομεν ἐκ τῶν
 ἄνωτέρω ὅτι ὁ ἀξιότιμος κ. Βλάχος θέλει νὰ πείσῃ ἡ-
 μᾶς ὅτι παραδέχεται διαφορὰν μεταξὺ ποιητοῦ ἐν γένει
 καὶ ἐθνικοῦ ποιητοῦ. Ἐστω καὶ τοῦτο· ἀλλ' ἐρωτῶμεν
 αὐτὸν διατί διέκοψε καὶ πάλιν δι' ἐνὸς κτλ. τὴν παράθεσιν
 τῶν κειμένων, τὴν ἀποδεικνύουσιν ὅτι διαφορὰ οὐδεμία
 ὑπάρχει, διότι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ἦτοι
 τοῦ Σαίξπείρου, ὅστις ἀδύνατον ἦτο νὰ ᾔναι συνάμα
 ἐθνικός καὶ μὴ ἐθν.χός ποιητής; Ἀντὶ τοσούτων ὕ-
 βρεων οὐδὲν ἄλλο ζητοῦμεν ἡμεῖς ἢ μόνην τὴν ἄδειαν
 νὰ ἐξακολουθήσωμεν αὐτολεξεῖ τὴν παράθεσιν ταύτην
 τῶν ἀποφθεγμάτων τοῦ Ὀμηρικοῦ ζητήματος, ἀντι-
 κρύζουσιν τὰς σημερινὰς τοῦ κ. Βλάχου ἐπαγγελίας.

Ἄγγελος Βλάχος
 τοῦ 1866.

Τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν γεν-
 νῇ τὸ ἔθνος του αὐτὸ, κατ'
 ἀναπόφευκτον ἀνάγκην,
 καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν
 τοῦ ὑψηλοῦ νόμου τῆς γεν-
 νήσεως καὶ τῆς φθορᾶς.

Αἱ ποιήσεις του εἶναι εὐ-
 ρὺ τοῦ ἔθνους του κάτο-
 πτρον· εἶναι τὰ ἥρεμα νῶ-
 τα γαληνιαίας λίμνης, ἐφ'

Ἄγγελος Βλάχος
 τοῦ 1877.

Ὁ Θεὸς γεννᾷ καὶ ὁ
 Θεὸς ἐμπνέει τοὺς ποιητὰς
 οὐχὶ δὲ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύ-
 τη κοινωνία οὔτε ἡ ἄλλη
 ἄλλως καὶ ἀλλαχοῦ ἀτμο-
 σφαῖρα αὐτῆς.

Ἡ ἀμουσοτάτη τῶν κοι-
 νωνιῶν παρήγαγε τὸν Μίλ-
 τωνα καὶ ἡ ἐδελυρωτάτη
 τὸν Δάντην.

ἥς ἀντανακλᾶται πιστῶς ὁ
κύκλω κόσμος.

Ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀμλέ-
του καὶ τοῦ βασιλέως Λήρ
ἔζη κοιμώμενος, ἡπάτα
τὸν χρόνον καὶ ἀνεβίωσε
μ' ὠραιότερον καὶ θαλε-
ρώτερον στέμμα περὶ τὴν
κεφαλὴν, διότι ἦν ὁ ἐθνι-
κὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας
διότι ἡ Ἀγγλία ὁλόκληρος
ἔζη ἐντὸς τῶν δραμάτων
του καὶ αὐτὸς συνέζη μετὰ
τῆς Ἀγγλίας. (Ὅμηρ. Ζη-
τήμ. σελ. 3).

Δύο χωριστοὶ οὕτως εἶ-
πεῖν καὶ ἀποτόμως δια-
κρινόμενοι ποιηταὶ συνε-
νοῦνται ἐν τῷ ποιητῇ τοῦ
Macbeth καὶ τοῦ King
Lear. Ὁ εἷς μέγας, ὑψη-
ψηλὸς, αἰώνιος, αἰρόμενος
ὑπεράνω παντὸς χρόνου
καὶ τόπου, οὐδεμίαν ἔχων
ἐθνικότητα καὶ οὐδεὶς
σύγχρονος ποιητῆς. Οὗ-
τος εἶναι ὁ ἀληθὴς καὶ μέ-
γας Shakespeare... Ὁ
ἄλλος εἶναι τοῦ πτωχοῦ
καὶ πλάνητος ἡθοποιοῦ...
ὁ σύντροφος... ὁ τῆς διε-
φθαρμένης καὶ μεμολυσμέ-
νης κοινωνικῆς τοῦ ἀτμο-
σφαίρας τὴν ἐπιρροὴν ὑφι-
στάμενος. (Παρασσοῦ τευχ.
Ε' σελ. 327.)

Παρατρέχοντες τὰς λοιπὰς ἀντιφάσεις καὶ εἰς τὴν
τελευταίαν μόνον περιοριζόμενοι, δικαιοῦμεθα, νομίζο-
μεν, νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν γράψαντα τὰς ἀνωτέρω δύο
περικοπὰς, πῶς ὁ Σαιξπεῖρος ἐν ἔτει μὲν 1866 ἀπεθα-
νατίσθη ὑπ' αὐτοῦ διότι ἦν ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς
Ἀγγλίας ζώσης ὁλόκληρου ἐντὸς τῶν δραμάτων του,
ἐν ἔτει δὲ 1877 κηρύττεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Βλάχου
μέγας καὶ ἀληθὴς Σαιξπεῖρος «ὁ οὐδεμίαν ἔχων ἐθνι-
κότητα καὶ οὐδεὶς σύγχρονος ποιητῆς; Ἀλλ' ὁ ἀξιό-

τιμος κ. Βλάχος προβλέπων, φαίνεται, τὴν ἀπλουστά-
την ταύτην ἐρώτησιν, ὅτε συνεσώρευσε καθ' ἡμῶν το-
σαύτας ὕβρεις ἐπὶ παραμορφώσει κειμένου, προσκαλῶν
τοὺς ἀκροατὰς «νὰ ἐκτιμήσωσι «τὴν μεταξὺ ποιητοῦ
ἐν γένει καὶ ἐθνικοῦ ποιητοῦ διαφορὰν,» ἔλαβε τὴν πρό-
νοιαν νὰ κηρύξῃ ὅτι «οὐδὲν ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ θέλει ἀπαν-
τήσῃ». Συγχαίροντες αὐτῷ διὰ τὴν φρόνιμον ἀπόφασιν
ταύτην, μίαν μόνην παρατήρησιν λαμβάνομεν τὸ θάρ-
ρος νὰ ὑποβάλλωμεν, ὅτι ὡς ἀνωτέρω περὶ Ἑγέλου, οὕ-
τω καὶ ἐνταῦθα αἱ λέξεις ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ εἶναι καθαρῶς
πλεονασμός· διότι μέχρι τοῦδε ἀπολύτως οὐδὲν ἠξίωσε
ν' ἀπαντήσῃ ὁ κ. Βλάχος ἀπτόμενον τοῦ ζητήματος.
Εἰς τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν καὶ παραθέσεις χωρίων ἔ-
κρινε καλὸν ν' ἀντιτάξῃ καταμήνυσιν ἐπὶ παραμορφώσει
χωρίων, ἧς οἱ ἀναγνώσται δύνανται ἤδη νὰ ἐκτιμήσωσιν
ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀντικρυζομένων κειμένων τὴν βασιμό-
τητα· κατηγορίαν ἐπὶ δημιουργίᾳ φράσεως ἀνυπάρ-
κτου, κατὰ τὸν κ. Βλάχον, παρὰ τῷ *Levêque*, ἣν πα-
ρεθέσαμεν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐκ τοῦ πρωτοτύπου·
παράλειψιν τοῦ ἐπιθέτου ἐθνικός, οὐδεμίαν ἔχοντος
σημασίαν, ἀφοῦ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου·
ἄγνοιαν τῆς γερμανικῆς, ἀνακρίσεις περὶ τῆς πηγῆς
τῆς κακίας ἡμῶν, *Πάπισσαν Ἰωάνναν*, ἀσέβειαν, ἀνη-
θικότητα, *Ἀσμοδαῖον* καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μικρὰν ἔ-
χοντα πρὸς τὸ ζήτημα σχέσιν, καὶ ἐπὶ τέλους ὀρμα-
θοὺς ὕβριστικῶν ἐπιθέτων, ὀλίγον ἐπιχέοντας φῶς ἐπὶ
τῆς συζητήσεως. Νομίσαντες ἡμεῖς ἀναγκαῖον ν' ἀπαντή-
σωμεν εἰς μόνην τὴν καταμήνυσιν ἐπὶ στρεβλώσει κει-
μένων ἐκρίναμεν ὅλως περιττὸν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ
λοιπὰ παρακολουθοῦντες τὸν κ. Βλάχον εἰς τὰς τοι-
αύτας παρεκβάσεις, ἀπεφύγομεν δὲ καὶ πᾶσαν ἀντα-
πόδοσιν προσωπικότητος καὶ εὐφυολογίας εἰς τὸν

ποιητὴν τῶν Ὁρῶν καὶ μεταφραστὴν τῆς Βαλεντίνης ἐνθυμούμενοι τὸ παρὰ Γαλάταις ῥητόν :

Vaincre sans peril c'est triompher sans gloire.

Περαίνοντες τὴν ὑπὲρ τὸ μέτρον ἴσως παρατρεῖσαν ταύτην συζήτησιν παρηγορούμεθα ἀναλογιζόμενοι ὅτι, ἂν ἀδύνατον εἴναι ἡμῖν νὰ συμμερισθῶμεν τὰς θεωρίας τοῦ σημερινοῦ κ. Βλάχου περὶ ποιητῶν αἰρομένων ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου, καὶ ἀντανατελλόντων τὸ θεῖον τῆς ἀποκαλύψεως φέγγος καὶ περὶ Σαιξπείρου οὐδενὸς συγχρόνου καὶ οὐδεμίαν ἔχοντος ἐθνικότητα, εἰμεθα ἀφ' ἑτέρου συμφωνότατοι μετὰ τοῦ προγενεστέρου κ. Βλάχου, τοῦ συμφώνως πρὸς τὴν λογικὴν, τὴν ἰσορίαν, τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλα ἀνθρώπινα, τὸν Ἑγελον, τὸν *Levêque*, τὸν *Schlegel* καὶ πάντας τοὺς κριτικούς κηρύξαντα ἐν σωτηρίῳ ἔτει 1866, ὅτι τὸν ποιητὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος τοῦ αὐτὸ κατ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, ὅτι οὗτος εἶναι κάτοπτρον τοῦ κύκλω κόσμου, ὃ δὲ Σαιξπείρος ἀπεθανατίσθη διότι ὁλόκληρος ἡ Ἀγγλία ἔζη ἐντὸς τῶν δραμάτων του καὶ αὐτὸς συνέζη μετὰ τῆς Ἀγγλίας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Ἐν σελ. 29 ἐν τέλει τοῦ στίχου 23 πρόσθετε ἀκατὰ τὸν Πλάτωνα.

Τὰ λοιπὰ ἀφίενται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023939

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ